

Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко, В.В. Недосєков,
Л.А. Дудников, В.О. Ушкалов, Б.М. Ярчук, Л.М. Корнієнко

ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ ПТИЦІ

За редакцією доктора ветеринарних наук
Л.Є. Корнієнка

Рекомендовано

*Міністерством аграрної політики та продовольства України
як навчальний посібник для підготовки фахівців
освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” спеціальностей напряму
“Ветеринарна медицина” у вищих навчальних аграрних
закладах III–IV рівнів акредитації
Міністерства аграрної політики та продовольства України*

Олді-плюс
2017

ББК 55.14
УДК 619: 616.98(075)
І 74

Гриф надано Міністерством аграрної
політики та продовольства України
(Лист № 18-28-13/1869 від 24.12.2010 р.)

ISBN 978-966-2660-57-9
ISBN 978-966-2393-79-8 (4/ " Одоповнене)

Рецензенти: професори **В.П. Литвин** (НУБіП, м. Київ),
В.В. Рухляда (БНАУ, м. Біла Церква),
старший наук. співробітник **В.О. Циновий**
(Інститут птахівництва НААН України, м. Харків)

І 74 Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко, В.В. Недосєков, та ін.
Інфекційні хвороби птиці / Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко,
В.В. Недосєков та ін.; За ред. Л.Є. Корнієнка. – Херсон:
Олді-плюс, 2017. – 528 с.+ іл.

У навчальному посібнику викладене сучасне розуміння питань епізоотології, діагностики, диференційної діагностики інфекційних хвороб птиці, дається різнобічна оцінка заходів профілактики і боротьби із хворобами на основі останніх інструктивних матеріалів, виданих в Україні. Характеристика збудників подається згідно із сучасною таксономічною класифікацією, по-новому розкриті механізми розвитку захворювань в умовах інтенсивних технологій, запропоновані найбільш сучасні антибактеріальні препарати і дезінфектанти, а також новітні вакцинні препарати, які на сьогодні є на ринку нашої держави й використовуються із профілактичною метою.

Для викладачів і магістрантів (студентів) факультетів ветеринарної медицини вищих навчальних аграрних закладів. Може бути корисним для практичних фахівців ветеринарної медицини – працівників птахофабрик, інкубаторів, цехів із виробництва м'яса й яєць.

ББК 55.14

© Корнієнко Л.Є., Наливайко Л.І.,
Недосєков В.В. та ін., 2017

ISBN 978-966-2660-57-9
ISBN 978-966-2393-79-8 (4/ " Одоповнене)

*Світлій і дорогій пам'яті
вчителя і великого науковця
Ігоря Івановича Панікара
присвячується*

ВСТУП

Суттєвою ланкою оптимізації економічних показників птахівництва є стабілізація епізоотичної ситуації з інфекційних (бактеріальних і вірусних) хвороб птахів. У цьому напрямі важливим завданням служби ветеринарної медицини птахівницьких господарств є забезпечення стійкого благополуччя і попередження виникнення інфекційних хвороб птиці на підконтрольних територіях. Враховуючи значні господарські, практично глобальні зв'язки птахівницьких господарств нашої держави із господарствами країн близького і далекого зарубіжжя, ставляться вимоги постійного ветеринарного контролю готової продукції, курчат і яєць, що завозяться на територію України. Спалахи пташиного грипу на території нашої держави, спричинені субтипом H5N1, показали, що практично для вірусів не існує державних і адміністративних кордонів. Проте, господарства, які дотримувались у повному обсязі ветеринарно-санітарних правил і системи біологічного захисту, залишились благополучними.

Використовуючі нескладні технологічні прийоми, птахівницькі господарства значно збільшують продуктивність і збереженість птахів. Відсутність необхідної температури, повітрообміну сприяють збільшенню захворюваності птахів на колибактеріоз та інші факторні хвороби, збільшенню витрат кормів, зниженню продуктивності. Незадовільна підготовка приміщень до приймання наступних партій добового молодняку призводить до зростання мікробної забрудненості приміщень, інфікування птиці. Важливого значення у промисловому птахівництві набуває охорона господарств від занесення збудників заразних хвороб. Остання ґрунтується на суворому пропусковому режимі (система біологічного захисту), функціонуванні ветеринарно-санітарних об'єктів і належному проведенні санітарних заходів, комплектуванні поголів'я птиці із благополучних щодо заразних хвороб птахогосподарств, проведення планової профілактики (згідно з технологічними картами) заразних хвороб. Ефективність заходів специфічної профілактики проти багатьох інфекційних хвороб значною мі-

рою залежить від рівня формування активного імунітету до моменту контакту птаха із польовими вірусами. Ступінь такого ризику в неблагополучних господарствах досить високий внаслідок великої концентрації збудників цих інфекцій та їх стійкості у навколишньому середовищі.

Існують інфекційні хвороби, які лікар ветеринарної медицини птахогосподарства повинен контролювати постійно. В цьому списку лідерами є інфекційний бурсит, ньюкаслська хвороба, інфекційний бронхіт, респіраторний мікоплазмоз, колібактеріоз тощо. Успіх профілактики й контролю інфекційних захворювань значною мірою залежить також від швидкості їх діагностування, диференціації від інших інфекційних хвороб, застосування сучасних методів діагностики на основі ІФА та ПЛР. Сучасний лікар ветеринарної медицини птахогосподарства повинен досконало знати епізоотологічні особливості перебігу інфекційних захворювань, їх клінічного прояву і патолого-анатомічних змін, у боротьбі й профілактиці з ними керуватись положеннями інструкцій тощо.

Автори навчального посібника із сучасних позицій викладають інфекційні хвороби птиці бактеріальної і вірусної етіології, узагальнюють роботи багатьох вчених близького і далекого зарубіжжя, на яких вони посилаються у тексті. Більшість спеціалізованих друкованих видань з цієї тематики видавались під назвами довідників для ветеринарних лікарів птахофабрик, або виходили у збірках, об'єднаних назвами "Хвороби птахів", де розглядалося широке коло питань патології птахів. Проте настав час приділити інфекційній патології птиці більш прискіпливу увагу і об'єднати їх у навчальному посібнику для магістрантів під назвою "Інфекційні хвороби птиці".

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Аеросакуліт індичок.....	5
Аризоноз.....	10
Аспергільоз.....	16
Бешиха індиків.....	27
Бордетеліоз індиків.....	35
Виразковий ентерит.....	42
Вірусний гепатит каченят.....	46
Вірусний ентерит гусенят.....	56
Віспа птиці.....	65
Геморагічний ентерит індиків.....	78
Гемофільоз.....	81
Грип птиці.....	96
Інфекційна анемія курчат.....	124
Інфекційна бурсальна хвороба.....	132
Інфекційний бронхіт курей.....	155
Інфекційний гідроперикардит.....	176
Інфекційний ентерит індиків.....	183
Інфекційний енцефаломієліт птиці.....	185
Інфекційний ларинготрахеїт.....	194
Інфекційний синовіт.....	206
Кампілобактеріоз.....	214
Кандидамікоз.....	229
Колібактеріоз птиці.....	236
Лейкоз птиці.....	252
Менінгоенцефаліт індиків.....	261
Мікоплазмоз гусей.....	262
Нейсеріоз.....	263
Некротичний ентерит.....	270
Орнітобактеріоз.....	279
Орнітоз.....	283
Пастерельоз.....	298
Пневмовірусна інфекція.....	313
Псевдомоноз.....	324
Пулороз.....	332
Реовірусна інфекція птиці.....	344

Респіраторний мікоплазмоз	355
Ріємерельоз качок	376
Сальмонельоз	381
Синдром зниження несучості	403
Спірохетоз кишковий	413
Спірохетоз	419
Стафілококоз	425
Стрептококоз	434
Туберкульоз птиці	443
Хвороба Марека	457
Хвороба Ньюкасла	472
Чума качок	503
Список літератури	511